

Силабус з дисципліни
«МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Викладач дисципліни: Варшавський О.П., доцент кафедри філософії і соціології, к. філос. наук.

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий).

Для засвоєння курсу «Методологія наукових досліджень» необхідно опанувати загальний курс філософії, фундаментальні засади базових дисциплін усіх спеціальностей.

Статус дисципліни – нормативна

Обсяг – 3 кредити ЄКТС. Загальна кількість годин – 90

Аудиторних занять – 36 год.

Самостійна роботи аспіранта – 54 год.

Форма контролю – залік

Викладач дисципліни: Варшавський О.П., доцент кафедри філософії і соціології, к. філос. наук

Зв'язок з викладачем: e-mail: wasistist@gmail.com, тел. (056)3731588

Анотація до курсу

Курс «Методологія наукових досліджень» читається у відповідності з основними позиціями, що склалися в історії філософії і в сучасній філософії. Курс порушує найважливіші філософські проблеми науки, а також методологічних шкіл і напрямків.

При вивченні курсу аспіранти отримують можливість познайомитись з історією взаємодії філософії і науки, здобудуть навички вияву і схематизації пізнавальних методів, розвинуть здатність до роботи з категоріальним апаратом філософії, а також будь-якої іншої галузі знання, доводячи їх до рангів дослідницьких інструментів.

У курсі зважено на зміни, що сталися в інтелектуальній культурі на межі ХХ-ХХІ ст., пов'язані з що далі більш активним і безпосереднім залученням людини в інформаційні і технологічні процеси, що міняє цілий ряд стереотипів у філософів і вчених.

Курс тісно пов'язаний з розвитком сучасної науки. В логіку підготовки матеріалів закладена ідея взаємопов'язаних циклів. Це передбачає:

- вияв конкретної зміни в конкретній дисципліні або комплексі дисциплін;
- реакцію на поточну зміну зі сторони філософії, включаючи появу її особливої філософської інтерпретації або навіть відносно самостійних філософських ідей (пов'язаних з початковою подією як «імпульсом»);
- вияв, типологізація і аналіз наявних в дослідницькій діяльності когнітивних циклів і прогнозування можливих наслідків від їх застосування для рішення нових пізнавальних завдань.

Мета курсу полягає у формуванні знань аспірантів у галузі методології науки, знайомство аспірантів з практичним застосуванням науково-методологічних знань у професійній діяльності.

Компетентності, якими повинен оволодіти аспірант:

Навички аналітичного мислення методологічних основ наукових досліджень, основних закономірностей та парадигм розвитку наукового знання;

Прагнення осмислити основні тенденції та закономірності зміни ролі науки в сучасному соціо-культурному просторі;

Здатність до абстрактного мислення та аналізу онтологічних засад наукової картину світу; актуальних проблем сучасної науки і засобів їх вирішення на основі новітніх методів та пізнавальних інструментів в інформаційну епоху;

Здатність передбачення економічних, соціо-культурних, екологічних та морально-психологічних наслідків науково-технічного впливу на цивілізаційні процеси.

Програмні результати навчання:

Засвоєння теоретичних положень філософії науки, поняття про її предмет, методи і завдання; відмінності природничого та гуманітарного знання; сучасних теорій розвитку наукового знання; історії взаємодії філософії і науки та ролі філософії науки у сучасному житті.

Володіння методологією наукового пізнання та новітніми методами наукових досліджень. Демонструвати системність наукового світогляду.

Глибоке усвідомлення основних понять і принципів новітньої філософії науки, що лягли в основу сучасних концепцій наукової раціональності, наукової істини та моральних засад наукової діяльності; розуміння природи криз наук, що періодично виникають, і необхідності прийняття нових парадигм у науковому знанні

Вміння реконструювати пізнавальні методи, категоріальні схеми; працювати з науковими матеріалами у напрямку їх узагальнення і філософської інтерпретації; використовувати категоріальний апарат філософії, а також будь-якої іншої галузі знання, доводячи їх до рангів дослідницьких інструментів

Зміст дисципліни

Дата	Зміст лекційних занять	Денна форма	Заочна форма
	Лекції		
	Тема 1. Філософія, наука, методологія	2	2
	Тема 2. Основні аспекти філософського вивчення науки	2	самостійно
	Тема 3. Функції наукового дослідження	2	2
	Тема 4. Структурні особливості наукового знання	2	самостійно
	Тема 5. Загальнонаукові методи	2	2
	Тема 6. Гносеологічні особливості наукового знання	2	самостійно
	Тема 7. Методологічні новації епох Античності	2	самостійно
	Тема 8. Методологічні настанови мислителів Середніх віків	2	самостійно
	Тема 9. Пошук методу в епоху Відродження	2	самостійно
	Тема 10. Визволення «органона» в науково-методичних проектах Нового часу	2	самостійно
	Тема 11. Кумулятивізм як ідеал науковості	2	самостійно
	Тема 12. Позитивістська концепція науки	2	самостійно
	Тема 13. Концепція наукових революцій	2	самостійно
	Тема 14. Еволюціоністська модель розвитку науки	2	самостійно
	Тема 15. Релятивізм наукового знання	2	самостійно
	Тема 16. Феноменологічний метод	2	самостійно
	Тема 17. Альтернативні теорії науки	2	самостійно
	Тема 18. Актуальні проблеми постнекласичної науки	2	самостійно
	Усього	36	6
	Самостійна робота	54	84
	Підготовка до лекцій	18	3
	Опрацювання розділів програми, що не викладаються на лекціях	28	41
	Підготовка до складання заліку	8	40
	УСЬОГО	90 год. - 3 кредити ECTS	90 год. - 3 кредити ECTS

Методи навчання

Лекції є інформаційно-словесними з використанням електронних дидактичних демонстраційних матеріалів (презентацій). Застосовуються на лекції такі методи, як бесіда та евристична бесіда, під час яких використовується чітка система, заздалегідь визначених запитань, які сприяють активному засвоєнню аспірантами системи фактів, нових понять та закономірностей.

Підготовка до лекції передбачає опрацювання матеріалу попередньої лекції за конспектом та рекомендованою літературою.

Опрацювання розділів програми, які не розглядаються під час лекцій, передбачає підготовку аспірантами конспекту відповідних тематичних питань. Для цього використовується рекомендована література.

Підготовка до модульного контролю передбачає опрацювання теоретичних питань із наданого переліку.

Методи контролю

Поточний контроль:

- Оцінювання ступеню активності аспірантів та якості їх виступів з доповідями та коментарів при проведенні дискусій.
- Оцінювання індивідуальних завдань (есе, статті, доповідь).
- Перевірка індивідуальних завдань (оформлення наукової дослідної роботи/гранту)
- Перевірка розуміння аспірантами теоретичного програмного матеріалу в цілому, здатність творчо використовувати накопиченні знання та вміння.

Підсумковий контроль: залік.

Основна література

1. Альберт Х. Трактат о критическом разуме. - М., 2001.
2. Гадамер Г.-Г. Истина і метод. – К.: Юніверс, 2000. – Т. I. – 464 с.
3. Гайденко П.П. Эволюция понятия науки: становление и развитие первых научных программ. - М., 1980.
4. Гайденко П.П. Эволюция понятия науки /XVII-XVIII вв./. Формирование научных программ нового времени. - М., 1987.
5. Гуссерль Э. Философия как строгая наука. - Новочеркасск: Сагуна, 1994. – 357 с.
6. Ильин В. В. Критерии научности знания. - М., 1989.
7. Кезин А. В. Научность: эталоны, идеалы, критерии - М., 1989.
8. Кун Т. Структура научных революций. - М.: АСТ, 2002. – 608 с.
9. Лакатос И. Методология программ научных исследований. - СПб., 2000.
10. Лекторский В. А. Эпистемология классическая и неклассическая. - М., 2001.
11. Лой А. Н. Свідомість як предмет теорії пізнання. - К.: Наукова думка, 1988. – 247 с.
12. Мамардашвили М. К. Классический и неклассический идеалы рациональности. – М.: Лабиринт, 1994. – 89 с.
13. Панфилов В.А., Филатов А.Б. Трудности рефлексии взаимодействия культур и философия науки XX века // Философия, культура, жизнь. Межвуз. сб. науч. тр. Вып.10. Д., 2001.
14. Пуанкаре А. Избранные труды. - М., 1999.
15. Поппер К.Р. Логика и рост научного знания. - М., Прогресс, 1983.
16. Поппер К. Нормальная наука и опасности, связанные с ней // Кун Т. Структура научных революций. - М.: АСТ, 2002. – С.525-537.
17. Пригожин И., Ракитов А.И. Философия компьютерной революции. - М., 1991.
18. Рациональность как предмет философского исследования. – М.: РАН, 1995. – 187 с.
19. Современная философия науки: знание, рациональность, ценности в трудах мыслителей Запада. Уч. хрестоматия. – М.: Логос, 1996. – 400 с.
20. Степин В.С. Теоретическое знание. - М., 2000.
21. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки. - М.: Прогресс, 1986.

22. Фролов И.Т., Юдин Б.Г. Этика науки: проблемы и перспективы. — М.,1986.
23. Хьюбнер К. Критика научного разума. - М., 1994.

Додаткова література:

1. Горюнов В.П., Гавришин В.К. Философия науки и техники: Конспект лекций. - СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2000. - 48 с.
2. Канке В.А. Основные философские направления и концепции науки. Итоги XX столетия. - М., 2000.
3. Кравец А.С. Методология науки. - Воронеж, 1991.
4. Лешкевич Т.Г. Философия науки: традиции и новации: Учебное пособие для вузов. - М., 2001.
5. Липский Б.И. История и методология науки: Феномен специализированного познания. — СПб.: Изд-во СПбГУ, 2004. - 428 с.
6. Никифоров А.Л. Философия науки. Учеб. пособие. - М., 1998.
7. Новая философская энциклопедия: В 4 т. — М.: Мысль, 2001.
8. Пашков Ф.Е., Шубин В.И. Выдающиеся творцы неклассической физики. Страницы истории. — Дн., 1998. — 174 с.
9. Реале Д., Антисери Д. Развитие науки в XIX веке. Эмпириокритицизм и конвенционализм // Западная философия от истоков до наших дней. Том 4. От романтизма до наших дней. — СПб.: Петрополис, 1997. — С.225-262.
10. Реале Д., Антисери Д. Развитие науки и эпистемологии в XX веке // Западная философия от истоков до наших дней. Том 4. От романтизма до наших дней. — СПб.: Петрополис, 1997. — С.645-755.
11. Современная философия науки. - М.: Наука, 1994. - 254 с.
12. Степин В.С, Горохов В.Г, Розов М.А. Философия науки и техники: Учеб. пособие. - М., 1995.
13. Томпсон М. Философия науки. — М.: Фаир-Пресс, 2003. — 304 с.
14. Шаповалов Е.А. Курс лекций по философии техники. - СПб., 1998.
15. Шубин В.И., Пашков Ф.Е. Культура. Техника. Образование. — Дн., 1999. — 193 с.
16. Юдин Э.Г. Методологический анализ как направление изучения науки. - М., 1986.